

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ ДІАГНОСТИКИ СФОРМОВАНOSTІ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

INNOVATIVE METHODS FOR DIAGNOSTICS OF THE PROFESSIONAL COMPETENCIES FORMATION OF FUTURE MUSICAL TEACHER

Стаття присвячена одній з актуальних проблем підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, а саме формуванню у нього фахових компетентностей, що є ключовим чинником у професійній музично-педагогічній практиці. Зокрема, розкривається сутність поняття фахової компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва, яке трактується як певне поєднання його готовності у теоретичному та практичному відношенні до педагогічної роботи, що передбачає наявність взаємопов'язаних між собою мистецько-інформативного, фасилітативного та музично-фахового структурних компонентів.

Основна увага зосереджується на інноваційних методиках діагностики сформованості фахових компетентностей, які демонструють позитивну динаміку їхнього зростання, а також подальше вдосконалення знань, умінь та навичок майбутнього вчителя в музично-педагогічній сфері. Доведено, що застосування наявних методик діагностики у процесі підготовки студентів сприяє завчасному виявленню та усуненню недоліків у засвоєнні навчального матеріалу, вказує рівень його засвоєння, а також надає інформацію щодо окремих знань, умінь та навичок в галузі музичного мистецтва.

Акцентовано увагу на тому, що рівень сформованості фахових компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва відображає ступінь його готовності до педагогічної діяльності в школі, що проявляється у вмінні застосовувати отримані знання на практиці та вирішувати різноманітні завдання у непередбачуваних ситуаціях, а також прямо пропорційно впливає на його успішність, затребуваність, конкурентоспроможність на ринку праці та є гарантом функціонування всіх суспільних інституцій.

На основі аналізу наукових джерел обґрунтовуються різні інноваційні методики діагностики сформованості професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, узагальнення експериментальних даних яких засвідчило ефективність їхньої реалізації в навчальному процесі, активізацію сфери професійних інтересів студентів та формуванню у них фахових компетентностей.

Ключові слова: фахова компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва, методика сформованості професійної компетентності майбутніх учителів

музики, педагогічна діагностика якості освіти майбутніх учителів музичного мистецтва, педагогічна технологія розвитку професійної компетентності, особистісна мотивація.

The article is devoted to one of the urgent problems of training a future music teacher, namely the formation of his professional competences, which is a key factor in professional music-pedagogical practice. The concept of professional competence for future music teachers is particularly emphasized. It is understood as a unique blend of their theoretical and practical readiness for pedagogical work. This encompasses an integration of artistic-educational, facilitative, and musical-professional structural elements.

The main focus is on innovative methods of diagnosing the formation of professional competences, which demonstrate the positive dynamics of their growth, as well as the further improvement of the knowledge, abilities and skills of the future teacher in the music-pedagogical field. It has been proven that the use of available diagnostic methods in the process of training students contributes to the early detection and elimination of deficiencies in the learning of educational material, indicates the level of its learning, and also provides information on individual knowledge, abilities and skills in the field of musical art. Attention is focused on the fact that the level of formation of the professional competences of the future music teacher reflects the degree of his readiness for pedagogical activities at school, which is manifested in the ability to apply the acquired knowledge in practice and solve various tasks in unpredictable situations, and also directly proportionally affects its success, demand, competitiveness in the labor market and is a guarantor of the functioning of all social institutions.

Based on the analysis of scientific sources, various innovative methods of diagnosing the formation of the professional competence of future music teachers are substantiated, the generalization of experimental data of which proved the effectiveness of their implementation in the educational process, the activation of the sphere of professional interests of students and the formation of their professional competences.

Key words: professional competence of the future music teacher, method of formation of professional competence of future music teachers, pedagogical diagnosis of the quality of education of future music teachers, pedagogical technology of professional competence development, personal motivation.

УДК 378.011.3-051:78

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/67.2.13>

Стець Г.В.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри вокально-хорового,
хореографічного та образотворчого
мистецтва

Дрогобицького державного
педагогічного університету
імені Івана Франка

Кишакевич С.В.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри вокально-хорового,
хореографічного та образотворчого
мистецтва

Дрогобицького державного
педагогічного університету
імені Івана Франка

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сучасні модернізаційні процеси, які відбуваються у вітчизняній музичній освіті зумовлюють необхідність вдосконалення її змісту та якості, впровадження різноманітних ефективних інноваційних методик, які б дозволяли діагностувати наявний рівень сформованості фахових компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва,

що надалі формують його успішність, затребуваність та конкурентоспроможність на ринку праці. Сьогодні у центрі уваги знаходиться особистість, рівень її загальної культури, та, особливо, фахових компетентностей, володіння якими є гарантом функціонування всіх суспільних інституцій.

Проблема розвитку та формування фахових компетентностей є ключовою у професійній

музично-педагогічній підготовці майбутнього вчителя, саме тому застосування інноваційних методик щодо її діагностики сприятиме ефективному визначенню якості освітнього процесу, який повинен бути спрямований не лише на здобуття та засвоєння знань, умінь та відповідних навичок, але й на формування та розвиток критичного мислення у власній практичній діяльності. У контексті актуалізації означеної проблеми, варто зауважити, що рівень сформованості фахових компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва відображає ступінь його готовності до педагогічної діяльності в школі, що проявляється у вмінні застосовувати отримані знання на практиці та вирішувати різноманітні завдання у непередбачуваних ситуаціях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема формування фахової компетентності майбутніх вчителів музичного мистецтва висвітлена у працях багатьох вчених, серед яких Ю. Ван [1], О. Білостоцька, Ю. Дреєва [6], О. Єременко, Л. Масол, М. Михаськова, Н. Мурована, Є. Проворова, С. Румянцева [6], Г. Танько, Л. Тоцька, О. Щолокова та інші.

Результати аналізу дисертаційних досліджень засвідчили актуалізацію уваги у сучасному науковому дискурсі до проблеми підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, яка представлена в різноманітних аспектах (Д. Афанасова, Н. Барсукова, Н. Попович, Т. Турчин, В. Тушева, В. Ульянова та інші), зокрема впровадженню інноваційних методик сформованості фахових компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва в навчальний процес присвячена низка дисертаційних праць таких науковців, як Р. Добровольська [2], О. Матвєєва [3], М. Михаськова, М. Мороз [4], Л. Пастушенко [5], І. Полубоярина, Х. Цзян, Н. Цюлюпа, В. Юнда [7] та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема застосування інноваційних методик сформованості фахових компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва не втрачає власної актуальності, однак є недостатньо розкритою та вимагає ґрунтовного вивчення, незважаючи на чисельні напрацювання в цій сфері, які лише доводять її значимість. У цьому контексті виникає необхідність аналізу концептуальних засад, теоретичних та практичних аспектів означеної проблеми, що, насамперед, сприятиме покращенню якості музичної освіти та музично-педагогічної практики в цілому.

Мета статті – визначення сутності поняття «фахова компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва», теоретичне обґрунтування інноваційних методик діагностики сформованості фахових компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва задля систематизації

наукових підходів та подальшого ґрунтовного осмислення означеної проблеми.

Виклад основного матеріалу. Формування компетентностей, необхідних для забезпечення в майбутньому якісної педагогічної діяльності у студентів є одним з ключових завдань професійної мистецької освіти. Саме тому, вважаємо за доцільне з'ясувати сутність поняття «фахова компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва». На підставі наукових джерел можемо стверджувати, що дане визначення являє собою поєднання готовності майбутнього вчителя у теоретичному та практичному аспектах до педагогічної роботи, що полягає у наявності цілого комплексу взаємопов'язаних структурних компонентів. Керуючись твердженнями дослідників С. Румянцевої та Ю. Дреєвої [6] щодо змісту фахової компетентності спробуємо узагальнити її структурні компоненти:

- *мистецько-інформативний*: полягає в оволодінні різноманітними інформаційно-комунікаційними технологіями як ефективного способу навчальної діяльності у процесі фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва;
- *фасилітативний компонент*: полягає у забезпеченні та підтриманні відповідних педагогічних умов із застосуванням креативних способів і методів навчання для формування та розвитку професійної досконалості;
- *музично-фаховий*: передбачає здатність майбутнього педагога вдало впроваджувати здобуті ґрунтовні теоретичні знання та відповідні вокально-виконавські уміння й навички у подальшій практичній діяльності.

Обґрунтування окреслених структурних компонентів фахової компетентності, її сутності та змісту дає можливість розглянути та проаналізувати деякі цікаві інноваційні методики діагностики її сформованості у межах нашої публікації. У контексті теми нашого дослідження актуальною є розроблена та експериментально перевірена на практиці М. Мороз авторська методика сформованості професійної компетентності майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки у педагогічному коледжі [4]. Реалізація даної методики здійснювалась впродовж трьох безперервних етапів:

1) *інформаційно-теоретичний* – передбачав наповнення сутнісного змісту фахової підготовки майбутніх педагогів, застосовуючи інтегративний та етнопедагогічний підходи у навчальному процесі;

2) *науково-методичний* – на даному етапі авторкою було впроваджено міждисциплінарний спецкурс «Методичні основи компетентнісної музично-педагогічної підготовки майбутнього вчителя музики», а також здійснено вдосконалення програмного забезпечення процесу фахової підготовки студентів до професійної музично-педагогічної

діяльності шляхом створення спеціального хмаро орієнтованого навчального середовища та інше;

3) *процесуально-діяльнісний* – реалізація методики на даному етапі здійснювалась у процесі педагогічної шкільної практики із застосуванням сучасних технологій музичної освіти школярів, проходження якої у студентів сприяло ефективному та цілеспрямованому формуванню професійної компетентності.

Узагальнення експериментальних даних, отриманих М. Мороз в результаті застосування методів «математичної статистики (t-критерій Стьюдента та ф-критерій кутового перетворення Фішера)», засвідчило позитивну динаміку сформованості професійної компетентності майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки у педагогічному коледжі, що визначило ефективність реалізованої методики [4, с. 33].

Проблема впровадження інноваційних методик діагностики сформованості фахових компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва розглядається і в інших дисертаційних дослідженнях. Зокрема, О. Матвєєвою було обґрунтовано систему педагогічної діагностики якості освіти майбутніх учителів музичного мистецтва, у процесі впровадження якої спостерігалась позитивна динаміка щодо підвищення рівня сформованості фахових компетентностей, подальшого вдосконалення знань та умінь в музично-педагогічній сфері [3]. Авторкою був розроблений цілий комплекс опитувальників, анкет та тестів, серед яких різноманітні діагностичні картки, бланки соціометричного опитування та експертизи знань з навчальної дисципліни «основний музичний інструмент» (фортепіано) тощо.

Варто відзначити, що аналіз результатів діяльності студентів, у процесі застосування розроблених О. Матвєєвою методик діагностики якості освіти, засвідчив про сформованість фахових компетентностей та індивідуально-психологічних особливостей, що проявляються, насамперед, у різноманітних самостійних формах роботи, для яких були запропоновані критерії оцінювання (музичні презентації, цікаві, креативні колективні проекти, вивчення творів музичного мистецтва, підготовка концертів-лекцій для школярів молодших чи старших класів, підготовка доповідей, рефератів, есе, науково-дослідна робота) [3].

Активізації сфери професійних інтересів студентів, формуванню у них фахових компетентностей сприяла розроблена Л. Пастушенком педагогічна технологія розвитку професійної компетентності майбутніх педагогів у галузі музичної освіти [5]. Унаслідок проведеного експериментального дослідження науковцем було підсумовано наступне:

- дотримання мистецької парадигми освіти, що полягає у наданні переваги міждисциплінарному

та інтегративному підходам у навчанні майбутніх педагогів на протигагу вузькофаховому;

- підвищення особистісної мотивації майбутніх педагогів, розвиток та формування у них фахових компетентностей, заохочення до оволодіння вибраної спеціальності шляхом розробки та впровадження елективних спецкурсів викладачами, для яких необхідно створити та забезпечити відповідні умови;

- пошук оптимальних способів та методів, які сприятимуть мотивації до навчальної діяльності та творчій самореалізації, надання переваги креативним методам заохочення майбутніх вчителів до активної творчої музичної діяльності [5].

Результати інноваційної методики діагностики рівнів сформованості компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва представлені також у власному дисертаційному дослідженні В. Юнди, в якому здійснений аналіз підготовки фахівця до роботи з дитячим хором колективом [7]. На підставі отриманих результатів формувального етапу експериментального дослідження науковиця стверджує, що запропоновані педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до роботи з дитячим хором є важливим чинником сформованості фахових компетентностей, які проявляються внаслідок:

- активної вокально-хорової діяльності студентів, що сприяє забезпеченню мотивації майбутніх педагогів до даного виду роботи зі школярами;

- здійснення процесу підготовки студентів до роботи з дитячим хором у цікавому інформаційно-творчому середовищі;

- створення оптимальних умов для творчого пошуку, розвитку креативності у студентів у процесі здійснення вокально-хорової діяльності;

- наповнення процесу сформованості компетентностей майбутнього педагога до хорової роботи зі школярами різноманітними цікавими способами взаємодії між собою [7].

Висновки. Таким чином, на підставі аналізу наукових досліджень поняття фахової компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва трактується як певне поєднання його готовності у теоретичному та практичному відношеннях до педагогічної роботи, що передбачає наявність взаємопов'язаних між собою мистецько-інформативного, фасилітативного та музично-фахового структурних компонентів.

Розглянуті у межах публікації інноваційні методики діагностики сформованості фахових компетентностей, розроблені та впроваджені в навчальний процес сучасними вітчизняними науковцями, продемонстрували позитивну динаміку їхнього зростання, а також подальше вдосконалення знань, умінь та навичок майбутнього вчителя в музично-педагогічній сфері. Застосування наявних методик діагностики у процесі підготовки

студентів сприяє завчасному виявленню та усуненню недоліків у засвоєнні навчального матеріалу, вказує рівень його засвоєння, а також надає інформацію щодо окремих знань, умінь та навичок в галузі музичного мистецтва.

У здійсненому дослідженні не висвітлено в повній мірі всіх аспектів проблеми формування фахових компетентностей та відповідно впровадження інноваційних методик їхньої діагностики, відтак перспективні напрямки наукових пошуків стосуватимуться діагностики сформованості фахових компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ван Ю. Діагностика та умови формування методичної компетенції майбутніх учителів музики. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. 2017. Вип. 1 (9). С. 106–114.
2. Добровольська Р. О. Формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2020. 347 с.
3. Матвеева О. О. Теоретичні і методичні засади педагогічної діагностики якості освіти майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах університету : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Харків, 2016. 577 с.
4. Мороз М. О. Теоретичні та методичні основи формування професійної компетентності майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки у педагогічному коледжі : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2020. 43 с.
5. Пастушенко Л. А. Педагогічна технологія розвитку професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у вищих мистецьких навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Рівне, 2017. 244 с.
6. Румянцева С. В., Дреєва Ю. О. Сутність та зміст фахової компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 70, Т. 3. С. 222–226.
7. Юнда В. В. Підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва до роботи з дитячим хором : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Старобільськ, 2021. 21 с.